บทที่ 6
สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การประเมินสถานการณ์ด้านการทุจริตในประเทศไทยในครั้งนี้ ได้ประเมินทั้งจากข้อมูลทุติยภูมิโดยพิจารณาสถิติด้านต่างๆ ตลอดจนจากข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสำรวจนักธุรกิจในเรื่องทัศนะและประสบการณ์เกี่ยวกับการทุจริตในประเทศไทย ซึ่งผลการประเมินสถานการณ์ด้านการทุจริตในประเทศไทยสามารถสรุปได้ดังนี้

6.1 สรุปสถานะของการทุจริตของไทยเปรียบเทียบกับสังคมโลกในภาพรวม

6.1.1 สรุปสถานะของการทุจริตของไทยเปรียบเทียบกับสังคมโลกในภาพรวม

การประเมินสถานะของการทุจริตของไทยเปรียบเทียบกับสังคมโลกในภาพรวม จากข้อมูลทุติยภูมิโดยพิจารณาจากดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชั่น (CPI) ขององค์กรความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International: TI) พบว่า ในช่วงระยะ 6 ปีที่ผ่านมา (ปี 2546-2551) ประเทศไทยยังไม่เคยได้คะแนนดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์การคอร์รัปชั่นของประเทศถึง 4 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 โดยมีคะแนนระหว่าง 3.3-3.8 เท่านั้น หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าประเทศไทยยังไม่ผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำ (คะแนนเกินครึ่งหนึ่ง หรือไม่น้อยกว่า 5 คะแนนจากคะแนนเต็ม 10) มาโดยตลอด ขณะที่เพื่อนบ้านของไทยได้แก่ สิงคโปร์และมาเลเซีย ได้คะแนนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำมาโดยตลอด แต่ปี 2551 มีแนวโน้มสถานการณ์ภาพลักษณ์การคอร์รัปชั่นของประเทศโดยรวมดีขึ้น และอันดับดีขึ้นถึง 4 อันดับ แต่ก็ยังได้คะแนนไม่ถึงครึ่งของคะแนนเต็ม

การประเมินของบริษัทที่ปรึกษาด้านความเสี่ยงทางการเมืองและเศรษฐกิจ (Political & Economic Risk Consulting, Ltd. - PERC) ในช่วงระยะ 6 ปีที่ผ่านมา (ปี 2546-2551) ประเทศไทยยังไม่เคยได้คะแนนความเสี่ยงการคอร์รัปชั่นของประเทศต่ำกว่า 5 คะแนนเลย จาก 10 คะแนน โดยมีคะแนนระหว่าง 7.20-8.75 หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าประเทศไทยยังคงมีระดับทุจริตสูง โดยในปี 2551 มีแนวโน้มสถานการณ์ความเสี่ยงการคอร์รัปชั่นของประเทศโดยรวมดีขึ้น แต่อันดับแย่ลง 1 อันดับ และก็ยังไม่ผ่าน

เกณฑ์ขั้นต่ำ ซึ่งเป็นที่สอดคล้องอยู่มากพอสมควรกับดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชั่น (CPI) อย่างไรก็ตาม เมื่อเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านของไทยได้แก่ สิงคโปร์ แล้วกลับพบว่าสิงคโปร์ สอบผ่านเกณฑ์

อย่างไรก็ตาม จากดัชนีชี้สภาวะธรรมาภิบาล (Worldwide Governance Indicators-WGI) ของธนาคารโลก (World Bank) 6 มิติ ได้แก่ (1) การมีสิทธิมีเสียงและการตรวจสอบ (2) เสถียรภาพทางการเมืองและความรุนแรง (3) ประสิทธิภาพของภาครัฐ (4) คุณภาพของกฎระเบียบตางๆ (5) การบังคับใช้กฎหมาย และ (6) การควบคุมปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ เมื่อเปรียบเทียบปี 2549 และปี 2550 พบว่าทุกมิติมีค่าดัชนีลดลง แสดงถึงระดับธรรมาภิบาลของประเทศที่ลดลง โดยมิติเสถียรภาพทางการเมืองและความรุนแรงเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงมากที่สุด ตามด้วยมิติการมีสิทธิมีเสียงและความโปร่งใส และมิติการควบคุมปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ซึ่งแสดงถึงการมีระดับธรรมาภิบาลต่ำ ขณะที่ในมิติประสิทธิภาพของรัฐบาล มิติคุณภาพของกฎระเบียบตางๆ และมิติการบังคับใช้กฎหมาย มีระดับธรรมาภิบาลอยู่ในระดับปานกลาง เป็นที่น่าสังเกตว่า มิติการมีสิทธิมีเสียงและความโปร่งใสในช่วงระยะ 5 ปีที่ผ่านมา (ป 2546-2550) มีความเรื้อรังและรุนแรงมากขึ้น พบว่าในปี 2546 และปี 2547 เป็นปีที่ไทยมีค่าดัชนีการมีสิทธิมีเสียงและความโปร่งใสดีที่สุด หลังจากนั้นการมีสิทธิมีเสียงและความโปร่งใสของไทยก็มีค่าดัชนีลดต่ำลงมาโดยตลอดจนถึงจุดต่ำที่สุดในปี 2549 และปี 2550 ซึ่งเป็นสองปีที่เกิดความผันผวนอันเนื่องมาจากภาวะทางการเมืองการปกครองของไทย

6.1.2 สรุปสถานการณ์ทุจริตในระดับสถาบันและหน่วยงานราชการในระดับต่าง ๆ

การประเมินสถานการณ์ทุจริตในระดับสถาบันและหน่วยงานราชการในระดับต่างๆ จากผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนต่อการคอร์รัปชั่นในองค์กร/หน่วยงานต่างๆ ของประเทศไทย ขององค์กรความโปร่งใสนานาชาติ ในรายงานเครื่องชี้วัดการคอร์รัปชั่นทั่วโลก พบว่าในช่วงระยะ 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2548-2550) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด ยกเว้น การคอร์รัปชั่นในองค์กรศาสนา และสื่อ ที่มีแนวโน้มลดลง หน่วยงานที่ถูกมองว่ามีการคอร์รัปชั่นมากที่สุดในช่วงระยะ 3 ปีที่ผ่านมาได้แก่ พรรคการเมือง ตำรวจ และภาคธุรกิจ/นักธุรกิจ ซึ่งเป็นสามหน่วยงานที่ได้คะแนนแย่ที่สุดตามลำดับ

สำหรับสถานการณ์การคอร์รัปชั่นในองค์กร/หน่วยงานที่กำหนด กฎ หรือการจัดระเบียบของสังคมของประเทศไทย พบว่าในช่วงระยะ 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2548-2550) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด หน่วยงานที่

ถูกประชาชนมองว่ามีการคอร์รัปชั่นมากที่สุดในช่วงระยะ 3 ปีที่ผ่านมาได้แก่ พรรคการเมือง ตำรวจ และรัฐสภา/ฝ่ายนิติบัญญัติและทหาร ซึ่งเป็นสี่หน่วยงานที่ได้คะแนนแย่ที่สุดตามลำดับ

สถานการณ์การคอร์รัปชั่นในองค์กร/หน่วยงานให้บริการสังคม (Social Service Sector) ของประเทศไทย พบว่าในช่วงระยะ 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2548-2550) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด ยกเว้น การคอร์รัปชั่นในองค์กรศาสนา และสื่อ ที่มีแนวโน้มลดลง หน่วยงานที่ถูกประชาชนมองว่ามีการคอร์รัปชั่นมากที่สุดในช่วงระยะ 3 ปีที่ผ่านมาได้แก่ ภาคเอกชน/ธุรกิจ ระบบการศึกษา สาธารณูปโภคและ NGOs ซึ่งเป็นสี่หน่วยงานที่ได้คะแนนแย่ที่สุดตามลำดับ ส่วนสถานการณ์การคอร์รัปชั่นในองค์กร/หน่วยงานที่ออกใบอนุญาตและสิทธิต่างๆ (Standard Control) ของประเทศไทย พบว่าในช่วงระยะ 3 ปีที่ผ่านมา (ปี 2548-2550) มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอดเช่นเดียวกัน

การประเมินของหน่วยงานความซื่อสัตย์โปร่งใสสากล (Global Integrity) จะพบว่ากระบวนการจัดซื้อจัดจ้างอยู่ในระดับอ่อนแอ ซึ่งได้คะแนน 60 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ขณะที่หน่วยงานภาษีและหน่วยงานศุลกากรอยู่ในระดับเข้มแข็ง โดยได้คะแนน 81 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน แต่กฎระเบียบและการขอใบอนุญาตประกอบธุรกิจอยู่ในระดับปานกลาง ได้คะแนน 60 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน

6.2 สรุปสถานการณ์การทุจริตในประเทศไทย

เมื่อพิจารณา ลำดับเหตุการณ์สำคัญทางการเมือง การปกครองและการทุจริตคอร์รัปชั่นในระดับประเทศย้อนหลังไปเกือบ 20 ปีจะพบว่าประเทศไทยมีปัญหาด้านการทุจริตคอร์รัปชั่นมาตลอดในทุกรัฐบาล และการคอร์รัปชั่นมักเป็นเงื่อนไข สาเหตุและข้อกล่าวอ้างในการทำรัฐประหาร นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครองหลายครั้ง ซึ่งเมื่อได้รัฐบาลใหม่มาก็มักไม่สามารถหลีกเลี่ยงการพัวพันกับการทุจริตคอร์รัปชั่นได้ในที่สุด

จากการประเมินสถานการณ์ด้านการทุจริตในประเทศไทย จากข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสำรวจนักธุรกิจในเรื่องทัศนะและประสบการณ์เกี่ยวกับการทุจริตในประเทศไทย พบว่า สถานการณ์การทุจริตในประเทศไทยไม่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมา เมื่อสอบถามนักธุรกิจภาคเอกชนเกี่ยวกับทัศนะและประสบการณ์ด้านการทุจริตในปัจจุบันพบว่า สถานการณ์การทุจริตยังคงอยู่ในระดับเท่าเดิมเมื่อเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมา ขณะที่จำนวนเงินพิเศษหรือต้นทุนที่นักธุรกิจต้องจ่ายให้แก่หน่วยงานต่างๆ ต่อปี เพิ่มขึ้น

มากกว่า 5 ปีที่ผ่านมา โดยที่นักธุรกิจยอมรับว่าการจ่ายเงินพิเศษเป็นเรื่องธรรมดาที่ทำกันจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ และเป็นที่รู้กันว่าควรจ่ายเท่าไร จ่ายอย่างไร โดยไม่ต้องมีใครเอ่ยปาก ขณะที่ส่วนใหญ่เมื่อจ่ายเงินแล้วธุรกิจมักจะได้รับการอำนวยความสะดวกตามที่ตกลงกันไว้

ในเรื่องสาเหตุสำคัญของการทุจริตคอร์รัปชั่นนั้น นักธุรกิจเห็นว่าเกิดจากการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐขาดคุณธรรมและไม่ปฏิบัติตามจรรยาบรรณ ซึ่งเป็นสาเหตุที่มีแนวโน้มมากขึ้นเมื่อเทียบกับ 5 ปีที่ผ่านมา ส่วนสาเหตุอื่นๆ อาทิ เรื่องของการขาดระบบการตรวจสอบที่มีคุณภาพ การบริหารงานขาดประสิทธิภาพ ขาดกลไกในการลงโทษและการบังคับใช้กฎหมายกลับเป็นสาเหตุของการคอร์รัปชั่นที่มีแนวโน้มคงเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องคุณภาพและประสิทธิภาพการให้บริการของภาครัฐ ซึ่งมักเป็นข้ออ้างและเหตุผลสำคัญของการที่ธุรกิจจ่ายเงินพิเศษให้แก่ข้าราชการที่ทุจริต กลับพบว่าในรอบ 5 ปีที่ผ่านมานักธุรกิจประเมินว่าหน่วยงานราชการส่วนใหญ่มีการปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพการให้บริการได้ดีขึ้นอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามถึงแม้คุณภาพการให้บริการของภาครัฐจะดีขึ้นแต่สถานการณ์จ่ายเงินพิเศษของนักธุรกิจแก่ข้าราชการที่ทุจริตมิได้ลดลงแต่อย่างไร

6.3 สรุปการพัฒนาสถาบันและแนวทางการต่อต้านการทุจริต

ในช่วงก่อนที่ประเทศไทยจะมีรัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2540 นั้น ยังไม่มีองค์กรภาคประชาสังคมใดที่มีภารกิจโดยตรงหรือประกาศเจตนารมณ์อย่างชัดเจนในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชั่น หากจะมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัญหาคอร์รัปชั่นก็จะเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านและขับไล่ผู้นำในยุคเผด็จการที่มีกรณีอื้อฉาวด้านคอร์รัปชั่นเท่านั้น

ขณะที่ประเทศไทยได้เริ่มใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 เป็นช่วงที่ประเทศไทยเกิดเหตุการณ์วิกฤติเศรษฐกิจและเกิดกระแสแนวคิดเรื่องธรรมาภิบาลที่แพร่หลายทั้งในระดับสากลและในประเทศ และมีการวิเคราะห์สาเหตุหลักของปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจว่าเป็นเพราะปัญหาคอร์รัปชั่นและการขาดความเป็นธรรมาภิบาล ผนวกกับในขณะนั้นได้เกิดกรณีทุจริตยาและเวชภัณฑ์กระทรวงสาธารณสุขที่มีการเคลื่อนไหวของเครือข่าย 30 องค์กรต้านคอร์รัปชั่น กระแสความคิดเรื่องธรรมาภิบาลและสถานการณ์ในขณะนั้นส่งผลให้องค์กรภาคประชาสังคมได้พูดคุยปรึกษาหาหรือเกี่ยวกับปัญหาคอร์รัปชั่นอย่างจริงจัง และองค์กรบางส่วนได้ดำเนินภารกิจและกิจกรรมในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชั่น

ประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายและตั้งองค์กรอิสระในการต่อต้านและป้องกันการคอร์รัปชั่นทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนมาเป็นระยะเวลานาน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้วางรากฐานเพื่อเป็นกลไกในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจโดยการตั้งองค์กรอิสระต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ร่วมส่งเสริมเรื่องความโปร่งใส และธรรมาภิบาลตลอด 10 ปีที่ผ่านมา แต่ก็ยังไม่สามารถต่อต้านการคอร์รัปชั่นได้

ในทางกฎหมาย ระบุให้ประเทศมีองค์กรอิสระที่มีอำนาจหน้าที่และมีอิสระตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชั่น อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติ มีเหตุการณ์การแทรกแซงทางการเมืองหลายเหตุการณ์ โดยเฉพาะในช่วงเวลา 5 ปีที่ผ่านมา นักการเมืองมักจะใช้อำนาจแทรกแซงการทำงานขององค์กรอิสระ นอกจากนี้องค์กรอิสระขาดประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในการทำหน้าที่ตามกฎหมายและตามความคาดหวังของสาธารณชน องค์กรอิสระบางองค์กรมีการทำงานในการตรวจสอบที่เข้มแข็งขึ้นแต่ก็ยังอยู่ในขั้นเริ่มต้นพัฒนา โดยองค์กรอิสระส่วนมากยังไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ในการเป็นกลไกในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจสำหรับระบบการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่น พฤติกรรมการคอร์รัปชั่นถูกใช้เป็นเครื่องมือ และมีความซับซ้อนมากขึ้นโดยเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ดังนั้น การสร้างความเข้มแข็งในการทำหน้าที่ขององค์กรอิสระจึงมีความสำคัญอย่างมาก รวมทั้งสนับสนุนการประสานงานระหว่างองค์กรและลดการแทรกแซงทางการเมือง

6.4 ข้อเสนอแนะ

6.4.1 ข้อเสนอแนะมิติของการใช้ฐานข้อมูล (Data base) เพื่อประเมินสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่น

1) การประเมินสถานการณ์ด้านการทุจริตในประเทศไทยในครั้งนี้ ได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิโดยพิจารณาสถิติด้านต่างๆ จากหลายแหล่งและหลายหน่วยงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ ยังไม่มีการรวบรวมข้อมูลที่เป็นระบบบูรณาการข้อมูล การนำข้อมูลจากหลายแหล่งมาวิเคราะห์อาจก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ ดังนั้น ประเทศไทย ควรจะมีระบบฐานข้อมูลเดียว (Single Database System) ซึ่งถ้าได้ฐานข้อมูลเดียวทั้งประเทศ การนำข้อมูลมาใช้วิเคราะห์ก็จะทราบถึงสาเหตุหรือต้นเหตุแห่งสภาพปัญหาการทุจริตครอร์รัปชั่นที่แท้จริงได้ การนำข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางวางนโยบายต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นที่

ถูกต้องตรงประเด็นมากขึ้น ทั้งนี้ คณะผู้วิจัย มีความเห็นว่าควรมีการจัดตั้งศูนย์ข้อมูลสารสนเทศกลาง โดยสำนักงาน ป.ป.ช. ทำหน้าที่เป็นแกนกลางหลักในการรวบรวมข้อมูลสถานการณ์การทุจริตอร์รัปชั่นจากหน่วยงานต่อต้านการทุจริตอื่นๆ และหน่วยบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และจัดทำข้อมูลเป็นฐานข้อมูลเดียว (Single database) เพื่อให้ทุกภาคส่วนสามารถนำไปใช้ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

2) สำนักงาน ป.ป.ช. ควรพัฒนาฐานข้อมูลให้มีความถูกต้อง ทันสมัย และเป็นปัจจุบัน สามารถเชื่อมต่อกับระบบฐานข้อมูลของหน่วยงานอื่นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) สำนักงาน ป.ป.ช. ควรกำหนดลักษณะมาตรฐานข้อมูลด้านเวลาที่ใช้ในระบบฐานข้อมูล เพื่อให้การจัดเก็บหรือการนำไปใช้เกิดความถูกต้องไม่คลาดเคลื่อนจากแหล่งข้อมูล

4) ข้อมูลปฐมภูมิ ที่ได้จากการสำรวจนักธุรกิจในเรื่องทัศนะและประสบการณ์เกี่ยวกับการทุจริตในประเทศไทยนั้น สำนักงาน ป.ป.ช. ควรนำข้อมูลนี้มาสร้างเป็น Baseline data เพื่อสามารถนำไปเปรียบเทียบวิเคราะห์ข้อมูล และควรพัฒนาให้เป็นข้อมูลอนุกรมเวลาต่อไป

6.4.2 **ข้อเสนอแนะมิติของสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่น เพื่อทบทวนการใช้ยุทธศาสตร์**

1) ผลการศึกษานี้สามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นได้โดยเฉพาะในด้านของสาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชั่น ซึ่งมิได้มีแนวโน้มความรุนแรงลดลงในทุกสาเหตุ จึงควรมีการเข้าไปแก้ปัญหาให้ถูกจุดในสาเหตุเหล่านั้น

2) จากการที่ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบและวิธีของการทุจริตคอร์รัปชั่นมีพัฒนาการและมีความหลากหลาย ถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ข้อมูลจากการศึกษานี้เป็นแนวทางในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่น ก็จะสามารถช่วยในสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศไทยดีขึ้นในอนาคต

3) การที่จะแก้ปัญหาหรือลดจำนวนเงินสินบนที่ธุรกิจต้องจ่ายให้แก่ข้าราชการที่ทุจริตลง จำเป็นต้องเพิ่มอำนาจการต่อรองให้แก่ธุรกิจ ซึ่งอาจทำได้โดยการรวมกลุ่มธุรกิจในรูปแบบองค์กรหรือสมาคม ให้เป็นตัวแทนในการติดต่อกับเจ้าที่ของรัฐ เพิ่มช่องทางและโอกาสที่ข้าราชการที่ทุจริตจะถูกจับได้ เพื่อทำให้ต้นทุนของการเรียกร้องสินบนของข้าราชการสูงขึ้น อันจะนำไปสู่การเพิ่มอำนาจต่อรองให้ธุรกิจ เป็นต้น

4) รัฐบาลควรหาแนวนโยบายในการลดอุปสรรคสำคัญในการดำเนินและพัฒนาธุรกิจในประเทศไทยที่ได้เปลี่ยนรูปแบบจากปัจจัยอุปสรรคด้านเศรษฐกิจมาเป็นด้านสังคม ปัญหาคอรัปชั่น ปัญหากฎระเบียบจุกจิกต่างๆ และปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น เพื่อทำให้การดำเนินธุรกิจในประเทศไทยเป็นไปอย่างราบรื่น

5) จากการศึกษาพบว่า สาเหตุสำคัญที่นักธุรกิจต้องจ่ายเงินใต้โต๊ะให้แก่ข้าราชการนั้น เป็นเรื่องของการสมัครใจ โดยที่เป็นเรื่องธรรมดาที่ทำกันจนเป็นธรรมเนียมปฏิบัติ และเป็นที่รู้กันว่าควรจ่ายเท่าไร จ่ายอย่างไร โดยไม่ต้องมีใครเอ่ยปาก ดังนั้นการปรับทัศนคติและค่านิยม ทั้งในส่วนของข้าราชการและนักธุรกิจผู้รับบริการ ให้ละเลิกการมีสินบน ค่าน้ำร้อนน้ำชา ระบบส่วย การจ่ายใต้โต๊ะ ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

6) หน่วยงานของรัฐ 5 หน่วยงานแรก ที่นักธุรกิจเห็นว่าการคอร์รัปชั่นมากที่สุด และสำนักงาน ป.ป.ช. ควรให้ความสนใจมากที่สุดได้แก่ ตำรวจทางหลวง/จราจร และตำรวจอื่นๆ นักการเมือง กรมศุลกากร องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และกรมที่ดิน

7) จากการศึกษาพบว่า นักธุรกิจต้องการให้รัฐบาลดำเนินการป้องกันและการปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชั่นมากที่สุด 3 อันดับคือ ตรวจสอบการประมูลงาน/การจัดซื้อจัดจ้าง/การให้สัมปทานต่างๆ ตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชั่นของข้าราชการ และตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชั่นของนักการเมือง

8) รัฐบาลควรปรับโครงสร้างระบบการเมืองให้มีระบบการตรวจสอบและถ่วงดุลแบบเครือข่ายโดยมีภาคประชาชนเข้ามาร่วม

9) การเปิดเผยข้อมูลภาครัฐในรูปแบบมาตรฐานและเชื่อมโยงกันบนเว็บ

10) การดำเนินการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นควรมุ่งไปที่การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและบรรทัดฐานของประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อส่งเสริมค่านิยมที่ไม่ยอมรับการทุจริตคอร์รัปชั่น ทั้งจริยธรรมของนักการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐ ตำรวจ และเจ้าหน้าที่อื่นๆ ควรเขียนระบุไว้อย่างชัดเจนในเอกสารเดียวและเผยแพร่ต่อสาธารณชนผ่านเว็บไซต์ของรัฐบาล หรือสำนักงาน ป.ป.ช.

11) ควรบูรณาการและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่อต้านการทุจริตอื่นๆ และหน่วยบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

12) ควรสนับสนุนเครือข่ายของระบบตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชั่น

13) ควรปรับรูปแบบหน่วยงานต่อต้านการทุจริต และหน่วยบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดการกับการคอร์รัปชั่นระดับต่างๆ

14) ข้อเสนอแนะของนักธุรกิจเกี่ยวกับมาตรการ/แนวทางในการดำเนินการเพื่อให้เกิดความโปร่งใส และป้องกันการทุจริตของข้าราชการคือ

(ก) ควรมีมาตรการลงโทษผู้ทำการทุจริตคอร์รัปชั่นอย่างเข้มงวด จริงจัง

(ข) คณะทำงานตรวจสอบการทุจริตคอร์รัปชั่นของรัฐควรมีความโปร่งใส

(ค) รัฐบาลควรเข้ามาสอดส่องดูแลในเรื่องของงบประมาณต่างๆ ให้มากขึ้น

(ง) รัฐบาลควรตั้งคณะกรรมการเพื่อสร้างความโปร่งใสในการทำงานเรื่องต่างๆ

(จ) ควรตรวจสอบนักการเมืองและข้าราชการอย่างจริงจัง

(ฉ) ปลูกจิตสำนึกและสร้างเสริมจริยธรรมและคุณธรรมให้กับข้าราชการให้คิดถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นลำดับแรก

(ช) ปรับเงินเดือนและเพิ่มสวัสดิการให้กับข้าราชการชั้นผู้น้อยมากขึ้น ผู้บังคับบัญชาต้องเป็นตัวอย่างที่ดีและตรวจสอบผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด

(ซ) ควรมีช่องทางร้องทุกข์และแจ้งเบาะแสการทุจริตมากขึ้นและให้มีทุกพื้นที่ เพื่อความสะดวกแก่ประชาชนที่จะแจ้งเบาะแสได้ง่าย

(ฌ) สนับสนุนเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตต่างๆ มากขึ้น

6.4.3 **ข้อเสนอแนะมิติของการให้ข้อมูลแก่เครือข่าย**

1) ข้อมูลที่นำเสนอควรจะต้องมีการสำรวจ รวบรวมข้อมูลที่เชื่อถือได้ และควรจัดทำเป็นสถิติเปรียบเทียบกับอดีตที่ผ่านมาหลายๆ ปี เพื่อสามารถคาดคะเนแนวโน้มในอนาคตได้ มิใช่นำเสนอโดยเปรียบเทียบเป็นรายปี

2) ลักษณะการนำเสนอรายงานสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่น ควรนำเสนอให้อยู่ในรูปของตาราง รูปภาพ และกราฟต่างๆ เพื่อให้สาธารณชนทุกภาคส่วนเข้าใจง่ายขึ้น

3) การจัดทำเอกสารเผยแพร่ คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า การนำเสนอข้อมูลข่าวสาร และการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นต่อประชาชน จะต้องชัดเจน และเผยแพร่ไปสู่ทุกภาคส่วนของสังคม โดยจัดพิมพ์เผยแพร่ให้มีจำนวนมาก เพื่อแจกจ่ายให้กับสถาบันการศึกษา

ห้องสมุดทั่วไป และภาคเอกชน ภาคประชาสังคม สื่อมวลชน หน่วยงานรัฐทุกแห่ง ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น และควรเผยแพร่เป็นประจำทุกปี ตลอดจนเผยแพร่ในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สาธารณชนได้รับรู้ข้อมูลความรู้ และได้เข้าใจถึงสถานการณ์ปัญหาคอร์รัปชั่นในปัจจุบันที่เกิดขึ้น รวมทั้งได้ตระหนักถึงความสำคัญในการเข้ามามีบทบาทร่วมกันในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในประเทศไทย

6.4.4 ข้อเสนอแนะมิติของการทำวิจัยในอนาคต

1) แนวทางการจัดทำสมุดปกขาวด้านสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศไทย คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า โครงสร้างรูปแบบของรายงานด้านสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศไทยของสำนักงาน ป.ป.ช. ควรมีองค์ประกอบหลักดังนี้

(ก) ในการจัดทำรายงานแต่ละฉบับ สำนักงาน ป.ป.ช. ควรกำหนดกรอบความคิด (Theme) ขึ้น เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและสาธารณชนได้รับทราบถึงแนวทาง หรือทิศทางของรายงานในปีนั้นๆ ว่ามีวัตถุประสงค์เป็นเช่นไร สามารถนำไปใช้ประโยชน์อะไรบ้าง

(ข) โครงสร้างรายงาน และเนื้อหาสาระสำคัญ ควรมีองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ดังนี้

- **ส่วนที่** 1 ภาพรวมสถานการณ์การทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศไทยทั่วไป

เนื้อหาสาระสำคัญในส่วนนี้จะมีบทย่อยๆ หรือหัวข้อต่างๆ ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แต่เหตุการณ์หรือสถานการณ์ควรสอดคล้องกับกรอบความคิดของการจัดทำรายงานในปีนั้นๆ รวมถึงนำเอาเหตุการณ์หรือสถานการณ์ด้านการทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศไทยที่เกิดขึ้นในรอบปีมารายงาน ก็ควรจะสอดคล้องหรือให้เป็นไปตามกรอบความคิดที่กำหนด

- **ส่วนที่** 2 สถานการณ์ปัจจุบันของการทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศไทยในรอบปีที่ผ่านมา และมาตรการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นของปีปัจจุบัน

เนื้อหาสาระสำคัญในส่วนนี้จะมีบทย่อยๆ หรือหัวข้อต่างๆ ที่กล่าวถึงในเรื่องสถานการณ์ปัจจุบันของการทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศไทย ควรมีรูปแบบของเนื้อหา ประกอบด้วย สาเหตุของการทุจริตคอร์รัปชั่น รูปแบบการทุจริตคอร์รัปชั่น สถานการณ์ปัจจุบัน ผลกระทบที่เกิดขึ้น และมาตรการในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่น

- **ส่วนที่** 3 ความร่วมมือด้านการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นกับต่างประเทศ

เนื้อหาสาระสำคัญในส่วนนี้ควรกล่าวถึงข้อตกลง/อนุสัญญาด้านการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ รูปแบบของเนื้อหา ประกอบด้วย ความเป็นมาของข้อตกลง/อนุสัญญาต่างๆ วัตถุประสงค์ของข้อตกลง/อนุสัญญาต่างๆ สถานภาพปัจจุบัน พันธกรณีที่ประเทศไทยต้องปฏิบัติภายใต้กรอบอนุสัญญานั้นๆ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากพันธกรณี นอกจากนั้น การเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางด้านการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชั่นของประเทศไทยในระดับนานาชาติ ก็ควรนำมาเผยแพร่ให้สาธารณชนทุกภาคส่วนได้รับทราบโดยทั่วกันด้วย

(ค) จากโครงสร้างและรูปแบบดังกล่าวข้างต้น หากรายงานจะมีองค์ประกอบเสริมในเรื่องอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อให้รายงานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก็ได้ แต่ทั้งนี้ข้อมูลที่นำมาใช้ควรจะมีความทันสมัย ถูกต้องชัดเจน และต้องมีข้อมูลเนื้อหาในลักษณะเชิงวิเคราะห์ประกอบ

2) การประเมินสถานการณ์ด้านการทุจริตในประเทศไทยจากมุมมองของนักธุรกิจ สำนักงาน ป.ป.ช. ควรจะมีการดำเนินการสำรวจอย่างต่อเนื่องทุกปี โดยใช้กรอบเงื่อนไขเดียวกันกับการศึกษาในครั้งนี้ ทั้งในเรื่องของเงื่อนไขขั้นต่ำของกลุ่มตัวอย่าง และรายละเอียดของกลุ่มตัวอย่างในด้านสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามขนาด ภาค และประเภทสินค้า เพื่อสร้างเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา และเพื่อสามารถนำไปเปรียบเทียบวิเคราะห์ข้อมูลได้

3) สำนักงาน ป.ป.ช. ควรจะมีการศึกษาและสำรวจความคิดเห็นข้าราชการ เกี่ยวกับสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของการทุจริตคอร์รัปชั่นในประเทศไทย เช่น พฤติกรรม ลักษณะ สาเหตุ สถานการณ์ และผลกระทบของการทุจริตคอร์รัปชั่น และมาตรการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชัน